№ 56 ԿԻՐԱԿԻ, 16 ՄԱՐՏԻ ԵՐԿՐՈՐԴ 1919 ՏԱՐԻ ԿԻՐԱԿԻ, 16 ՄԱՐՏԻ № 56

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ

Օրգան Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Կենտրոնական Կոմիտէի

Խմբագրութիւնը բաց է ամէն օր առ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը: Յօդուածները պէտք է գրուած լինեն պարզ և մի երեսի վրայ: Յօդուածները կարող են ենթարկուել փոփոխման և կրճատման. Ընդունուած յօդուածները, որոնց տակ չէ գրուած վարձատրութեան պահանջ՝ կը համարուեն ձրի:

ԳԻՆՆ Է 1 ՌՈՒԲԼԻ

Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամէն լեզուով՝ տողատեղին առաջին երեսում 75 կոպ., իսկ վերջին երեսում՝ 50 կոպ. Բժիշկների և աշխատանք փնտրողների համար որոշ զեղչ: Մահազդի համար 15 ռուբլի: Յայտարարութիւնները նոյն օրուայ թերթի համար ընդունւում են մինչև ժամը 2-ը:

ՇԱՐՈՒՆԱԿՒՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹ.

1919 թ.

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹԻ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է.

1 ամիսը . . . . 10 ռուբ.
3 » . . . . 25 »
Հատավաճառ . . . . 1 ռուբ.

Հասցէն՝ Тифлисъ, Головинскій пр. № 41.

Գրասենեակը բաց է ամէն օր առաւ. ժամը 9-ից մինչև 3-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից: Телефонъ 16—90.

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Աշակերտական Ֆրակցիայի պատմագրական խմբակ

Կիրակի, ամսիս 16-ին, երեկոյեան ժամը ուղիղ 4 և կէսին Տ. Նազարեանի սալոնում (Головинск. 41), կը կայանայ խմբակի հերթական դասախօսութիւնը: Խօսելու է

պ. Խ. Կանայեանը

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Հրաւիրւում են Աշակերտական և Ուսանողական ֆրակցիաների անդամները և համակրողները: Դասախօսութիւնից յետոյ նշանակուած է Աշակերտական ֆրակցիայի արտակարգ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ մի շարք կարևոր և անյետաձգելի հարցերի մասին: 2-2

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Երեքշաբթի, մարտի 18-ին, երեկոյեան ժամը 4 և կէսին, (Գոլովինսկ. 41, Տ. Նազարեանի սալոնում) նշանակուած է Հայ Ժողովրդական Կուսակցութեան Ուսանողական Ֆրակցիայի մարտի 9-ի

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Օրակարգ.—1) Ակումբ բանալու հարցը.
2) Հաշուետուութիւն սղահանձնի.
3) Թեկնածուների ընտրութիւն.
4) Ընթացիկ հարցեր.

Ժողովը կը կայանայ անկախ ներկայ եղողների թուից:

2—1 Պրեզիդիում

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

գտնուող Հայաստանի լուսաւորութեան մինիստր Գ. Մելիք-Ղարագեօզեանը ընդունում է մինիստրութեան գործերով ամէնայն օր ժամը 10—12, իր բնակարանում, Աւճալեան հրապարակ, № 8, (Զերքեզովի փողոցի № 59-ի անկիւնից դէպի վեր, այգու դիմաց): 0—3

Գողթան գաւառի Ապահովութեան

Կոմիտէն կազմակերպել է մասնաւոր անձանց համար Գողթան գիւղերը ապահով կերպով փող փոխադրելու, նամակներ ուղարկելու և յանձնարարութիւններ անելու հնարաւորութիւնը Դաշնակիցների միջոցաւ: Ցանկացողները թող դիմեն Կոմիտէի գանձապահ Աւետ. Զարգարեանցի գրասենեակը (Վելիամինովսկայա, 22), ամէն օր ժամը 10—1-ը մինչև ամսիս վերջը: 1—1

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Այսօր, երեկ. ժամը 5-ին Կրուժոկում կայանալու է Ուսանողական 8-րդ հաւաքոյթը: Խօսելու է

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

„ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՄՕՏԻՒԸ“

նիւթի մասին: Վերջում՝ զրոյց և գրական-երաժշտական բաժին: 1—1

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ“-Ի ՀԱՄԱՐ ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

ԼՐԱԳՐԱՎԱՃԱՌՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ

ԴՐ. Յ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Ժընեւի համալսարանի կլինիկաների և պրոֆես. Oltramare-ի վեներական հիւանդութիւնների մասնագիտական բաժանմունքի:

ՆԵՐՔԻՆ և ԿԱՆԱՆՑ հիւանդութիւն. մասնագէտ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ (ՍԻՖԻԼԻՍ, ներարկումն «606»-ի և «914»-ի), ՄԻԶԱՄԵՌԱԿԱՆ (ՀԻՆ և ՆՈՐ ՏՐԻՊԵՐ և նրա կոմպլեկսյաները) և ԿԱՇՈՒԻ ցաւերի:

Ելեքտրաբուժական կաբինետ

Ընդունելութիւնն ամէն օր, առաւ. ժ. 10-ից 1-ը, երեկ. 4-ից 6-ը: Կիրակի օրերը միմիայն ժ. 12-ից 1-ը: Կիրոչնայա, № 11: 100—59

ԲԺՇԿՈՒՀԻ

Յ. ՄԵԼԻՔ-ՆՈՒԲԱՐԵԱՆ

(Նախկին Պոլսո սանատորիայի ասիստենտ):

Ներքին և ինֆեկցիոն հիւանդութիւնների մասնագէտ, թոքերի և սրտի հիւանդ.: Ընդունելութիւնը ամէն օր երեկոյեան ժամը 5—7-ը: Սոլոլակ, [illegible] 3, հեռ. 16—69: (պ. օ.) 100—58

ԲԺՇԿՈՒՀԻ

Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆ

Նախկին ասիստենտ Բերլինի եւ Մոսկուայի համալսարանների կլինիկաների: Մասնագէտ ներքին հիւանդութիւնների—թոքախտի և սրտի. Ընդունելութիւնը՝ իր բնակարանում և լոյսի ու էլեքտրաբուժական կաբինետում: Հետազօտութիւնը և բժշկութիւնը X ճառագայթներով: Ամէն օր, 9—1 և 5—8 ժամը երեկ. Բեհբուտովսկայա փ., № 23: Հեռ. 7—92: 100—68

«Ժողովրդի Ձայն»-ի խմբագրութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունում է ձրի կամ վարձատրութեամբ Բագուի, Ռուսաստանի, Հիւսիսային Կովկասի և Արտասահմանի թերթեր:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԷՆՎԵՐԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀՐԱՄԱՆԸ՝ ՀԱՅԵՐԻՆ ՋԱՐԴԵԼՈՒ

Գտնուել է Էնվեր փաշայի մի ծածկագիր հեռագիր-շրջաբերականը, որի թարգմանութիւնը տպուած է Կ. Պոլսի թերթերում: Ահա ամբողջութեամբ.—

«Ներկայ վիճակին պահանջմամբ, հայ ցեղին ամբողջովին փչացման համար կայսերական իրադէ եղած է: Անոնց մասին յետագայ կերպով գործադրութիւն պիտի ըլլայ.

«1) Օսմ. կայսրութեան հպատակներուն մէջ գտնուող հայ և հայ անուն կրող ամէն քաղաքային անձերը—միմիայն 6 տարեկանէ վար տղաք բացառութիւն կազմելով—քաղաքէ դուրս հանելով սպաննել:

2) Կայս. բանակներու մէջ գործող բոլոր հայ զինուորները՝ ոևէ դէպքի տեղի չտալու պայմանով, իրենց պատկանած կեդրոնէն անջատելով, առանց ժողովրդին զգացնելու, գաղտնի կերպով հրացանի բռնել:

3) Բանակին մէջ գտնուող հայ սպաները իրենց պատկանած բանակատեղիին մէջ ցնոր անօրինութիւն բանտարկուած պահել:

«Այս երեք յօդուածները իւրաքանչիւր բանակի հրամանատարներուն հաղորդուելէն 48 ժամ ետք գործադրուելու համար, առանձինն հրաման պիտի տրուի. ասկէ առաջ հարկ եղած նախապատրաստութիւններէն զատ ոևէ գործողութիւն չպիտի ըլլայ:

Ընդհ. հրամանատարի փոխանորդ և պատերազմ. նախարար Էնվեր

28 փետր. 1333

Տպելով այս պարհուրելի շրջաբերականը, Պոլսի «Ժողովուրդի Ձայն» (խմբ. Տիգրան Զաւէն) թերթը յայտնում է, որ նրա օրինակը ուղարկուել է անմիջապէս Փարիզ:

ՊԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Այդ խորհուրդին մասնակցելու համար, Պօղոս Նուբար փաշայի հրաւէրի վրայ, Վենետիկեան Մխիթարեանների կողմից ընտրուած է իբր պատուիրակ Փարիզ գնալու համար Հայր Յովհաննէս ծ. վարդապետ Թորոսեանը:

(«Ժող.»)

Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅԵՐԻ

Նիւ-Եօրկից հեռագրում են Կ. Պոլսի թերթերին, որ հայերի համար բացուած և նախատեսուած 30 միլիոն դոլարից առաջին երկու օրուայ ընթացքում արդէն հաւաքուած է երկու միլիոնը: («Ժող.»)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ամերիկայից ստացուել է Կ. Պոլիս մի հեռագիր, ուր ասւում է, որ Հայաստանը էապէս համարուելով ազատ, հաշտութեան համաժողովը կազմելու վրայ է հայկական կառավարութիւնը:

(«Ժող.»)

ՄԻ ՅՈՅՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Զմիւռնիայի Օսմ. պարլամենտի անդամ յոյն Սիմէօն Օղլու, որ այժմ Լոնդոն է գտնուում, սկսել է մի յօդուածաշարք հրատարակել անգլիական թերթերի մէջ: Սիմէօն Օղլուն այդ յօդուածների մէջ յայտարարում է, որ ինքը ականատես է եղել Թիւրքերի կողմից յոյների, հայերի և Սիրիացի հրէաների դէմ գործ դրուած վայրագութիւններին... Յոյները այլևս չեն կարող հանդուրժել՝ ապրելու Թիւրք փարչութեան տակ:

(«Ժող.»)

ԽԱՌՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐ

Աթէնքի թերթերը ասում են, որ Թիւրքիայի դատարաններին մէջ յոյն դատաւորներ ևս պիտի մտնեն: Աթէնքի պատրիարքական Աստանի ընդ. դատախազ Փէթրօնաքոս Անգլիա-նուպոլիս է գնացել, իբրև անդամ նոր հաստատուած պատերազմ. Ատեանին:

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆԵՐԻ ԿԱՅՔԵՐԸ

Անգլիացիները Կ. Պոլսից յատուկ յոյն և անգլիայի սպաներ են ուղարկել Բիւյիւք-Չէքմէջէ և Ս. Ստեփանօ ու պահանջել են, որ հինգ օրուայ ընթացքում պարպուեն քրիստոնեաներին պատկանող տները: («Ժող.»)

ԹԻՒՐՔԵՐԷՆԸ ՎԵՐԱՑՈՒԱԾ ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻՑ

Յունաց պատրիարքարանը Կ. Պոլսում՝ որոշել է թիւրքերէնի դասը վերացնել յունական դպրոցներից: («Ժող.»)

ԹԻՒՐՔԵՐԸ ԽԱՂԱՂ. ՀԱՄԱԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ

Դեռ չեն հրաւիրուել: Այդ մասին արտաք. գործերի նախարարութիւնը յայտնել է մի թերթի: («Ժող.»)

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆ ԴԱՀԻՃՆԵՐԸ

Ստուգուած է—ասում է Պոլսի «Ժողովուրդի Ձայն» թերթը—որ իթթիհատական պետերի մեծ մասը գտնւում է Բեռլին: Գերման կառավարութիւնը չի յանձնում նրանց, առարկելով թէ սովորական ոճրագործներ չեն նրանք և թէ ձերբակալութեան հրամանի պէտք կայ: Իսկ փախստական նախարարները՝ բարձր. Ատեանի առջև դատուելուց յետոյ պիտի յանձնուեն: Դրանց գործած ոճիրների համար արդէն քննութիւն է սկսուել:

ՕՏԱՐ ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐԸ

Օտար բոլոր թղթադրամների մուտքը Կ. Պոլիս՝ արգելուած է Դաշնակիցների կողմից, որպէսզի վերջ տրուի շահագործութիւններին:

(«Ժ.»)

ՄԻ ՀԱՅ ՍԱՏԱՆԻԶԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Կեսարիայի նշանաւոր մի մարդասպան, Նշան Եազըճեան, որ 50-ից աւելի հայերի կախուելուն պատճառ է եղել, Կ. Պոլսում կամուրջից մեկնող մի շոգենաւի վրայ ձերբակալուել է հայ երիտասարդների կողմից: Մարդասպանին յանձնել են կոմիսարութեան, որ ուղարկել է ոստիկանութեան:

Նշան Եազըճեանի դաւաճանութիւնը հաստատուած է: Նրա մատնութիւնով է, որ Կեսարիայի մէջ կախուել է իր իսկ մօրեղբայրը:

(«Ժող. Ձայն» Պոլսի)

30 ՄԻԼԻՈՆ ԴՈԼԱՐ Ի ՆՊԱՍՏ ԿԱՐՕՏԵԱԼՆԵՐԻ

Նիւ-Եօրկից հեռագրում են, որ Արևելքի սովեալների ամերիկական նպաստամատոյց կոմիտէն յոյս ունի 30 միլիոն դոլար հաւաքելու ի նպաստ հայ, սուրիացի, պարսիկ, հրէայ և Փոքր-Ասիայի յոյն կարօտեալների: Միմիայն Բլիվլէնդ քաղաքը տուել է արդէն հայ տարագիրների և Սուրիոյ քրիստոնեաների օգտին 400,000 դոլար: («Ժող.»)

ԻԹԹԻՀԱՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Մարտի 1-ից սկսած Թիւրքիայում ամէն տեղ, մայրաքաղաքից սկիզբ առնելով, պաշտօնանկ են արւում իթթիհատական բոլոր պաշտօնեաները:

(«Ժող.»)

ԿԱՐԵՒՈՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ռադիօ Էյֆելի աշտարակից:
Զաւէն պատրիարքի ճառը:
Նամակ Պօղոս Նուբար փաշային:
Լուրեր Թիւրքիայից:
Կողոպտուած գնացք Նոտաների մօտ:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ — Թիֆլիս, 16 մարտի

ՂԱՐԱԲԱՂՆ ՈՒ ԱԽԱԼՑԽԱՆ

—oo—

Օր աւուր համոզւում ենք, որ այլ բան են դեմոկրատական վեհ լոզունգները և այլ բան է նրանց գործադրութիւնը իրական կեանքում։ Երկու տարի է, ինչ ամենայն յամառութեամբ խօսւում է ազգերի և ժողովուրդների ինքնորոշման սկզբունքի անհրաժեշտութեան մասին, որպէս մի միջոցի, որը ազատ հնարաւորութիւն է տալիս բոլոր ժողովուրդներին տնօրինել իրենց կեանքն այնպէս, ինչպէս թելադրում են նրանց իրենց բազմաթիւ առանձնայատկութիւններն ու նրանց անցեալի պատմական արմատները։

Անդրկովկասի՝ Ռուսաստանից բաժանուելու օրից երեք շրջան հանդէս եկան, որոնք մինչև այժմ էլ մեր քաղաքական պետական կեանքում խոշոր կռուածաղկի դեր են խաղում տեղական երեք գլխաւոր ազգութիւնների ձգտումների տեսակէտից.

Այդ շրջաններն են՝ Լոռին, Ղարաբաղը և Ախալցխան։

Առաջին շրջանի վիճակի լուծման հարցը՝ զէնքի ուժով վճռելու անյաջող փորձից յետոյ՝ ժամանակաւորապէս յանձնուեց երկու կողմերի համար էլ ընդունելի մի միջոցի, մինչև այդ շրջանի հարցի վերջնական լուծումը, որը, ի թիւս այլ հարցերի, տեղի կունենայ խաղաղարար կոնֆերանսում։

Ինչ վերաբերում է միւս երկու շրջաններին՝ Ղարաբաղին և Ախալցխային — նրանց հարցը, ինչպէս երևում է, շատ է բարդանալու, որովհետև զիջելու և այդ մասին խօսելու համար կողմերը տրամադրութիւն չեն ցոյց տալիս։

Բոլորովին ոտնակոխ անելով երկրի պատմական անցեալը, ազգագրական և այլ սկզբունքները, վերջապէս և տեղական ժողովրդի կամքը՝ Ադրբէջանի կառավարութիւնը անպայման ուզում է Ղարաբաղը միացնել Ադրբէջանին, միաժամանակ ժխտելով, որ կայ այդ վիճելի հարցերը լուծելու համար և ուրիշ ճանապարհ՝ ոչ թէ զէնքի, այլ խաղաղ համաձայնութեան և փոխադարձ զիջումների ճանապարհը։

Եթէ նոյն Ադրբէջանը բռնկւում է զայրոյթի զգացմունքներով այն հիման վրայ, որ Վրաստանը հակառակ դեմոկրատիկ, ինքնորոշման սկզբունքի, ցանկանում է զէնքի ույժով գրաւել Ախալցխան, որը Ադրբէջանի կարծիքով՝ թուրքական և ոչ-վրացական շրջան է, ապա այդ ինչպէս է պատահել, որ նոյն Ադրբէջանը չի ցանկանում ընդառաջ գնալ Ղարաբաղի հայութեան առաջադրած փոխադարձ զիջումների պայմանակէտերին և լոկ զէնքի և բռնի ույժի ճնշումով է կամենում լուծել մի խոշոր և հայաբնակ շրջանի վիճակն ու քաղաքական-պետական ապագան։

Բայց այս դեռ բոլորը չէ։

Բագուի «Азербайджанъ» թերթը տպել է այն ռադիոն, որը ստացուել է էյֆելի աշտարակից Դաշնակից պետութիւնների ներկայացուցիչներից։

Այդ ռադիոն մի անգամ ևս ի գիտութիւն ամենքի յայտարարում է, որ սխալւում են այն բոլոր պետութիւններն ու ժողովուրդները, որոնք կարծում են թէ բռնի ույժով հպատակեցնելով իրենց որոշ շրջաններ մինչև վեհաժողովի պարզ որոշումը, նրանք կը ստանան այդ վեհաժողովի սանկցիան և իրենց կատարածի արդարացումը։

Ադրբէջանի կառավարութեան համար այս ռադիոն պիտի լինի մի շատ պարզ և որոշ փաստաթուղթ, որի հիման վրայ նա միանգամայն իրաւունք չունի բռնի ույժով հպատակեցնել իրեն մի երկիր և մի ժողովուրդ, որը իր ամբողջ էութեամբ, ամբողջ անցեալով և պատմութեամբ երբէք չէ եղել թուրքական, երբէք չէ եղել Ադրբէջանի հպատակութեան ներքոյ։

Մեր ժողովուրդների կենսական շահերն ու քաղաքական-պետական մերձեցման անհրաժեշտութիւնը պահանջում են, որ նրանց փոխ-յարաբերութիւնների մէջ գիտմամբ չը ստեղծուի այնպիսի մի դրութիւն, որը արիւնահեղ պատերազմի պատճառ դառնայ։

Պէտք է խուսափել հարցի այդ տեսակ լուծումից։ Նա դէպի կործանումն ու վերջնական քայքայումն և անջատումն է տանում մեր տանջուած ժողովուրդները։

Թողէք, որ ժողովուրդներն իրենք տնօրինեն իրենց վիճակն ու բաղդը և առիթ մի ստեղծէք նրանց համար սրով և արիւնով հաստատելու այն, ինչ պարզ է և առանց այդ սոսկալի և կոտորաբեր ապացոյցների։

Կ. ՊՈԼԻ ՏՐԱՄՒԱՅԸ

—

Տրամւայը, Կ. Պոլսում անցել է անգլիացիների հսկողութեան տակ և, ինչպէս հաղորդում են թերթերը, սպասարկութիւնը առանձնել են նրանք։

(«Նոր-Կեանք»)

ՎԻԼՍՈՆԻ ՍՏԱՑԱԾ ՆՈՒԷՐՆԵՐԸ

—

Վիլսոնն և իր կինը Ֆրանսիա, Անգլիա և Իտալիա իրենց վերջին այցելութիւնների միջոցին այնքան շատ նուէրներ և ուղերձներ են ստացել, որ ստիպուած են եղել այդ ամենը Վաշինգտոն տեղափոխելու համար յատկացնել պատերազմական մի նաւ։ Նուէրներից շատերը թանկագին բաներ են։ Կան նուէրներ նաև ուղարկուած ամբողջ Եւրոպայից։

(«Ն. Կ.»)

ՎԻԼՀԵԼՄԸ ՕՐԻՆԱՊԷՍ ՄԵՌԱԾ Է

—

Լոնդոնից հեռագրում են Կ. Պոլսի թերթերին հետևեալը.— Կայսեր ծննդեան տարեդարձի առթիւ, նրա որդին, իշխան Ֆրիդրիխ, Փոստամի մէջ իրեն այցելողներին ասել է.— «Այլևս հօրս չպիտի տեսնէք։ Շատ հանգամանքներ նրան դուրս ձգեցին աշխարհիս պատմութիւնից։ Օրինապէս՝ հայրս մեռած է»։

(«Ն. Կ.»)

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ՄԵՐԺՈՒՄ Է ԸՆԴՈՒՆԵԼ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

—

Որովհետև գերմանացիները մերժել են ընդունել Դաշնակիցների առաջարկուած պայմանները, ուստի բանակցութիւնները դադարեցրած են և ֆրանսիական տեխնիկական էքսպերտները, որոնք գտնւում էին դելեգացիային կից, թողին Սպան։ «Թայմսը» հաղորդում է թէ գերմանացիները մերժում են տալ իրենց առևտրական նաւատորմիղը Դաշնակիցներին մթերքներ բերելու համար մինչև որ չերաշխաւորեն, որ Գերմանիան կարող է ստանալ ներկայ և առաջիկայ հունձի ժամանակամիջոցում 2,500 տոնն պարենաւորումն։ Դաշնակիցները հրաժարւում են այդպիսի պարտաւորութիւնից։ Սպայի վերջին դէպքերի մասին այսօր Պարիզում խորհրդակցութիւն տեղի կունենայ և գերագոյն տնտեսական խորհուրդը իր առաջարկութիւնը կանէ։ Հաւանականօրէն Դաշնակիցները ցոյց կը տան Գերմանիային, որ առևտրական նաւատորմիղի յանձնումը արդէն մտնում էր զինադադարի պայմանների մէջ և արդէն ընդունուած էր Գերմանիայի կողմից և թէ այդ հարցը բոլորովին կապ չունի այն բանի հետ, որ Դաշնակիցները պարտաւոր են մթերքներ հասցնել Գերմանիային։

(Ռէյտերի գործ.)

ՌԱԴԻՕ ԷՅՖԵԼԵԱՆ ԱՇՏԱՐԱԿԻՑ

—

Գերագոյն խորհուրդը՝ մասնակցութեամբ Միացեալ Նահանգների նախագահի, պրեմիէր մինիստրների, Դաշնակից պետութիւնների արտաքին գործերի նախարարների և Եապոնիայի ներկայացուցիչների որոշել է հրատարակել և ռադիօյի միջոցով հաղորդել աշխարհի բոլոր մասերին հետևեալ հաղորդագրութիւնը.—

«Կոնֆերենցիայով միացած կառավարութիւնը, որպիսին կազմուած է ազգերի խաղաղութիւնը մշտապէս հաստատելու համար, լուրջ մտահոգութեան մէջ է գտնւում Եւրոպայից և Ասիայից ստացուող այն լուրերի պատճառով, որով յայտնում են, թէ տերրիտորիաներ ձեռք ձգելու համար զինուած ույժեր են գործադրւում, մինչդեռ օրինական պահանջներով պէտք է դիմեն խաղաղարար կոնֆերենցիայի վճռին։ Նրանք իրենց պարտաւորութիւնն են համարում նախազգուշացնելու, որ տերրիտորիան զէնքի ույժով ձեռք ձգելը լուրջ կերպով կը վնասէ նրանց, ով գործ է ածում այդ միջոցները։ Այդ ենթադրել կը տայ կարծելու, որ նրանք, ովքեր ույժ են գործադրում, կասկածում են իրենց պահանջների արդարութիւնը և օրինականութիւնը և գրաւումներով կամենում են ապացուցել իրենց իրաւունքը և հիմնել իրենց տիրապետութիւնը բռնութեամբ և ոչ ցեղային կամ ազգային գերակշռութեամբ կամ բնական և ազգային պատմական պայմաններով։ Նրանք, այդպիսով, ստուեր են ձգում իրենց իրաւունքների վրայ, որոնց վրայ նրանք վերջերս կարող են հիմնուել և ցոյց են տալիս իրենց անհաւատարմութիւնը դէպի կոնֆերենցիան։ Դրա հետևանքները կարող են լինել շատ անաջող։ Եթէ նրանք փնտռում են ճշմարտութիւն, այդ դէպքում պէտք է նրանք չդիմեն զինուած ույժի և յանձնեն իրենց պահանջները խաղաղարար կոնֆերենցիայի որոշմանը, որին նրանք պէտք է հաւատով վերաբերուեն»։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ 1914 Թ. ՍԱՀՄԱՆՆԵՐՈՒՄ

—

«Зак. Сл.» թերթը հաղորդում է.— Պարիզում գտնուած Մակլակովի և Սազոնովի խմբերը յայտարարել են, որ Ռուսաստանը պէտք է վերականգնել 1914 թուի տերրիտորիայի սահմաններում։ Նախկին Ռուսաստանի տերրիտորիայում կազմակերպուած ոչ մի հանրապետութիւն չպէտք է գոյութիւն ունենայ և թէ Ռուսաստանը Դաշնակիցների հետ պէտք է ստանայ Գերմանիայից կոնտրիբուցիա։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՎՐԱՑ ՀԵՌԱԳՐԱԿ. ԳՈՐԾ.)

—oo—

Միխայէլ Պապաջանեանի հեռագիրը*)

ԹԻՖԼԻՍ.— Խնդրում եմ ընդունել իմ անկեղծ և ամենալաւ ցանկութիւններս Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովի բացման առթիւ։

Հաւատում եմ, որ ձեր հինաւուրց կուլտուրական պետութիւնը կունենայ լաւագոյն ապագայ և նոր արշալոյսին կը ծաղկեցնի իր ույժերը վրաց ժողովրդի և նրա դարաւոր հարևանների բարիքների համար։

—

Կողոպտուած գնացք

ԲԱԹՈՒՄ, մարտի 10-ին, (ուշացած) Մարտի 9-ին, երեկ. ժամը 9-ին, Նատանեբի կայարանից դէպի Բաթում մեկնող գնացքի II կարգի վագոնում, երբ գնացքը արդէն թողել էր մեր տերրիտորիան, անսպասելի կերպով յայտնուեցին աւազակներ և կանգնեցնելով գնացքը, կողոպտեցին ճանապարհորդներին և անյայտացան Կոբուլեթից մի վերստ հեռու։ Համաձայն ուղևորների ցուցմունքների՝ աւազակները տարել են աւելի քան միլիոն ռուբլի։ Երկուսը նրանցից հագնուած էին լազերի շորեր, միւսները տուժուրկաներ։ Բոլորի գլուխները փաթթուած էին բաշլիկներով։ Գնացքի կողոպտումը պանիկայ առաջացրեց հասարակութեան մէջ։

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼ

—

Վեննիչի յայտնագործութիւնը Գերմանիայի դէմ

«Ժուրն-դէ-Դեբա»-ի մէջ 13 մարտի տպուած նամակով Սերբիայի Պարիզի դեսպան՝ Վեննիչը երկու փաստեր է երևան հանում, որոնք ոչնչացնում են Գերմանիային և ցոյց են տալիս նրա երկերեսութիւնը և նրա առաջուց ունեցած պատերազմի ցանկութիւնը։ Խօսքը երկու հեռագրի մասին է, որպիսիները ուղարկուած են Վիէննա վերջին չարաբաստիկ 1914 թ. յուլիս ամսին, Աւստրո-Ունգարիայի Բեռլինի պալատի արտաքին գործերի նախարար գրաֆ Սեչէնիի կողմից։ Ծածկագիր հեռագիր, 285, Բեռլին, 25 յուլիսի 1914 թ. . . . . (եղծուած) Սերբիայի կողմից անաջող պատասխան ստացուելու դէպքում մենք անմիջապէս պատերազմ կը յայտարարենք։ Այստեղ վտանգաւոր են համարում ամեն մի պատերազմական գործողութիւնների ուշացնելը միւս պետութիւնների գործի մէջ խառնուելու պատճառով։ Մեզ խորհուրդ են տալիս մեծ յամառութեամբ անմիջապէս գործողութիւններ սկսել, որպէսզի ցոյց տանք աշխարհին արդէն կատարուած ակտը։ (եղծուած) Նոյնից և նոյն անձին։ Ծածկագիր հեռագիր, 307, Բեռլին, 27 յուլիսի, 1914 թ.։ Այս րոպէիս ստատս սեկրետարը գաղտնի հաղորդեց, որ ձեր գերազանցութեանը շուտով տեղեկութիւն կը տան Անգլիայի միջնորդութեան մասին։ Գերմանական կառավարութիւնը թախանձագին հաւաստիացնում է, որ նա մասնակից չէ այդ առաջարկութիւնների մէջ, կտրականապէս մերժում է ընդունել այն և թէ այն կը բռնի մեզ միայն Անգլիայի խնդիրը կատարելու։ Վեննիչը աւելացնում է հետևեալը. Դեռևս յուլիսի 30-ին սէր Էդվարդ Գրէյն հեռագրեց Բեռլին՝ Մեծ Բրիտանիայի դեսպան Գոշէնին. «Եթէ հնարաւոր լինի պահպանել Եւրոպայի խաղաղութիւնը և [illegible] անցնել այս ճգնաժամը, ես ամենայն [illegible] կը վերցնիմ ինձ վրայ [illegible] թեան ինիցիատիւը, որպիսին կարող էր ստորագրել Գերմանիան և որի ույժով նա հաւաստացած կը լինէր նրա մէջ, թէ նրա կամ նրա դաշնակիցների դէմ տեղի չեն ունենայ թշնամական կամ ագրեսիւ քաղաքական յարձակումներ Ռուսաստանի, Ֆրանսիայի և մանաւորապէս մեր կամ ուրիշի հետ միացած կողմերից։ Այդ ողբերգական րոպէներին ոչ նա, ոչ Սազոնովը, Վիվիանին դեռ որոշակի չգիտէին, որ Գերմանիան պատերազմ է ցանկանում։

Այս բանի մէջ կասկածողին ես խորհուրդ կտամ լաւ մտածել իմ առաջ բերած փաստերի մասին։

*) Այս հեռագիրը մեր թերթի անցեալ համարում տուած էր սխալմամբ, ոչ ճիշտ թարգմանութեամբ։ Այժմ ուղղում ենք սխալները։ Խմբ.

—

Գովերը գնում է Բրիւսել բանակցելու Գերմանիայի հետ

Գովերը Ամերիկայի դելեգացիայի նախագահ կլինի, որը Բրիւսել է գնում Գերմանիայի հետ բանակցելու նրան պարենաւորում տալու և առևտրական նաւատորմիղը պահանջելու համար։ Նրան կուղեկցեն Դիւմանը, Ռոբինսոնը և Ստրաուսը։ Գովերին յանձնարարուած է Պարիզի գերագոյն զինուորական խորհրդի կողմից ապահովել նաև Աւստրիայի պարենաւորումը։ Գովերը յայտնեց թէ Լեհաստանին նոյնպէս կըտրուի պարենաւորումն։

—

Ալիւր Բաթումի համար

ԲԱԹՈՒՄ, 10 մարտի.—(Ուշացած)։ Գեներալ-նահանգապետը նոր ստացուած ալիւրից յանձնեց նոր ընտրուած պարենաւորման կոմիտէին 80,000 փութ՝ հացթուխներին բաժանելու համար։ Մի ֆունտ հացը կարժենայ ոչ աւել 1 ռ. 60 կ.։ Պարենաւորման կոմիտէն մտադիր է ազգաբնակութեան նոր ցուցակագրութիւն կազմել։ Իւրաքանչիւր հոգուն կը տրուի մէկ ֆունտ հաց։ Նոյն քանակութեամբ ալիւր կը տրուի շրջանային խորհրդին՝ շրջանային ազգաբնակութեանը բաժանելու համար։

—

Ֆրանսիական երկաթուղիները վերանորոգւում են

Ֆրանսիայի աւերուած շրջանների երկաթուղիների ճանապարհների վերականգնման գործը ընթանում են արագօրէն։ Ենթադրում են, որ Պարիզի և Բրիւսելի մարդատար և ապրանքակիր գնացքների երթևեկութիւնը շուտով կը բացուի։

—

Գերմանիայի պաշարման վերացումը

Լլոյդ Ջօրջը յայտնեց, որ Գերմանիայի պաշարումը կը վերացուի միմիայն խաղաղարար պայմանի ստորագրելուց յետոյ, երբ Գերմանիան հնարաւորութիւն չի ունենայ այլևս վերանորոգել պատերազմը։

—

Բազմամարդ միտինգ Նիւ-Եօրքում

Նիւ-Եօրքի Սենտրալի Թատրո-

ԱԶԱՏ ԵՒ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ*)

—

Եթէ Հայաստանի քաղաքական գոյութիւնը պիտի ապահովուի շնորհիւ մեծ պետութիւնների տնտեսական և քաղաքական շահերի, ապա պէտք էլ չկայ, որ Հայաստանի սուվերենիտետը իրաւական տեսակէտից սահմանափակուի։ Ամեն մի պետական իրաւական ակտ հիմնւում է ռէալ ույժերի փոխյարաբերութեան վրայ. այս պատճառով էլ նա կարող է փոփոխութեան ենթարկուել, եթէ այդ ույժերն են փոխւում։ Եթէ Հայաստանը պետական կապ ստեղծի մի որևէ մեծ պետութեան հետ և այդպիսով դուրս գայ պետութիւնների մեծ ընտանիքից, երբ ընդհարուող շահերը պիտի ապահովէին նրա գոյութիւնը, նրա համար կստեղծուի անկայուն դրութիւն։ Այն մեծ պետութիւնը, որի հետ իրաւական կապ կունենայ Հայաստանը, կարող կը լինի մի գեղեցիկ օր գրչի մի շարժումով ոչնչացնել Հայաստանի իրաւունքները, ինչպէս այդ արաւ Ռուսաստանը Լեհաստանի, Վրաստանի հետ և վերջերս մտադրւում էր վարուել և Ֆինլեանդիայի հետ։ Առհասարակ պէտք է նկատել, որ եթէ չկայ միջազգային երաշխիք, մեծ և փոքր ազգութեան պետական կապը վերջ ի վերջոյ ընդունում է փոքր ազգութեան շահերի տեսակէտից վնասակար կերպարանք։ Պրոտեկտորատը թւում է թէ ամենալայն իրաւունքներ է տալիս հովանաւորուող պետութեան, բայց պէտք է նկատել, որ պրոտեկտորատը իրաւաբանական տեսակէտից պարզ հասկացողութիւն լինելով, միևնոյն ժամանակ կեանքում էլ տարբեր բովանդակութիւն է ունեցել։ Այսպէս օրինակ Ռուսաստանի պրոտեկտորատը Ռումինիայի վրայ բոլորովին այլ բան էր, քան Ռուսաստանի պրոտեկտորատը Խիվայի և Բուխարայի, կամ Անգլիայինը Եգիպտոսի վրայ։ Մինչդեռ Ռումինիան ունէր լիակատար սուվերէն իրաւունքներ, Խիվան, Բուխարան և Եգիպտոսը ունէին աւելի քիչ իրաւունքներ, քան թէ Ֆիլեանդիան, Աւստրալիան, և այլն ու հետզհետէ դառնում էին կոլոնիաներ։ Առհասարակ մեծ պետութեան պրոտեկտորատը անտեսապէս և կուլտուրապէս մի յետամնաց պետութեան վերաբերմամբ միշտ էլ աննպաստ հետևանք է տալիս հովանաւորեալ պետութեան համար։ Այս հիմունքներով Հայաստանի համար շահաւէտ չի լինիլ մի որևէ մեծ պետութեան պրոտեկտորատի տակ (իրաւական մտքով)։

Կարող է լինել և այնպիսի իրաւական դրութիւն, երբ Հայաստանը կը լինի վասսալը մի մեծ պետութեան, որ կը լինի նրա սիւզերէնը։ Այստեղ կախումը կարտայայտուի այն բանի մէջ, որ Հայաստանը պէտք է պատերազմի ժամանակ օգնի իր սիւզերէնին և նրան որոշ հարկ տայ ամեն տարի, մնացածում նա կը լինի անկախ։ Այսպիսի իրաւական յարաբերութիւններ էին ստեղծւում անցեալ դարում Բալկանեան ազատագրուող ազգութիւնների և Թիւրքիայի միջև։ Բայց որովհետև «հիւանդ» Թիւրքիան հետզհետէ կազմալուծւում էր, իսկ Բալկանեան ազգերը աւելի բարձր էին կանգնած իրենց սիւզերէնից, ուստի նրանք բոլորն էլ ժամանակի ընթացքում օգտուելով շահագրգռուած պետութիւնների օգնութիւնից, դառնում էին անկախ։ Եւ երբ այս պատերազմի ընթացքում ծեծւում էր այն հարցը, թէ աւտոնոմ Թիւրքահայաստանը ինչպիսի յարաբերութեան մէջ պիտի մտնի Թիւրքիայի հետ, մի շարք հայ հրապարակախօսներ գտնում էին, որ Հայաստանը պէտք է լինի Թիւրքիայի սիւզերէնիտետի տակ։ Եւ այդպիսի իրաւական կապը չէր համարւում վնասակար հայ ժողովրդի շահերի տեսակէտից, որովհետև այդ տեսակէտի պաշտպանները լաւ գիտէին, որ աւտոնոմ Թիւրքահայաստանը վաղ թէ ուշ կը դառնայ անկախ։ Բայց եթէ քաղաքական տեսակէտից ընդունելի էր, որ Հայաստանը վասալական յարաբերութիւնների մէջ մտնի Թիւրքիայի հետ, այդ չի կարելի կուլտուրական մեծ պետութիւնների վերաբերմամբ, որովհետև երկրորդ դէպքում, շնորհիւ Հայաստանի յետամնացութեան, նրա քաղաքական իրաւունքները կը կըրճատուեն։

Եթէ ցանկալի չի պետական կապ որևէ մեծ պետութեան հետ, երբ Հայաստանի պետական սուվերենիտետը միայն մասամբ է շօշափւում, ապա աւելի ևս աննպաստ կը լինի Հայաստանի համար, եթէ

*) Տես «Ժողովրդի Ձայն» № 55.

ეროვნული ბიბლიოთეკა

նում տեղի ունեցած յոյների, հայերի և հրէաների բազմամարդ միտինգում հետևեալ որոշումն է դուրս բերուած, որպիսին ուղարկուած է նախագահ Վիլսոնին՝ խաղաղարար կոնֆերանսի հայեցողութեանը ներկայացնելու։ Որոշումը վերաբերում է տաճկական շրջանների յիշեալ ժողովուրդների իրաւունքներին, որով խնդրում են հիմնել հայկական հանրապետութիւն և Պաղեստինում հրէական համայնք կազմելու Մեծ Բրիտանիայի հովանաւորութեան տակ։

—

Փոքր Ասիայի եւ Դարդանելի պաշարման վերացումը

Փոքր Ասիայի և Դարդանելի պաշարումը վերացնելը Կ. Պոլսում ընդունուեց մեծ բաւականութեամբ։ Ներկայումս միջոցներ են ձեռնարկում վերականգնելու առևտրական յարաբերութիւնները Դաշնակիցների համաձայնութեամբ։

—

Լլոյդ Ջորջը փոքր ազգութիւնների մասին

Երէկ, Լլոյդ Ջորջը, որպէս նախազգուշութիւն փոքր ազգերի, ասաց—«Այն, որ նրանք հասան փայլուն՝ մինչև իսկ կուրացուցիչ աջողութեան, պէտք է ընդունել նրանց համար որպէս մի փառք, մեծ երկիրների սխալների մէջ ընկնելու համար։ Նկատելի է իրենց սահմանների ընդարձակելու ձգտումը և ուրիշի տերրիտորիան սեփականացնելը։ Ընդարձակելու հոգին արդէն մտած է նրանց մէջ և դա ամենամեծ կործանարար սխալն է, որպիսին մի որևէ ժողովուրդ կարող է կատարել։

—

Բանուորուհիների ներկայացուցիչներ

Միսս Ռոզա Շնեյդերը (հրէուհի) և միսս Մերի Անդերսոնը նախագահ Վիլսոնի կողմից նշանակուած են խաղաղարար կոնֆերանսի ամերիկական բանուորուհիների ներկայացուցչուհիներ։ Նրանք գնացին Լիւերպուլ «Կարոնիա» նաւով։ Նրանք խորհրդակցութիւն կունենան Անգլիայի կանանց բանուորական կազմակերպութիւնների հետ, մինչև Պարիզ հասնելը։

—

Գերմանիայի զինաթափութեան առթիւ

«Ֆրանկ. Լրագ.» ը յայտնում է, որ Գերմանիան զինաթափութիւն է ցանկանում արմատապէս այնքան, որքան այդ հնարաւոր է, բայց միևնոյն ժամանակ հաւասար և համաչափ։ Եթէ Դաշնակիցները կը սահմանեն Գերմանիային զինաթափ լինել միակողմանի կերպով, այդ դէպքում նրանք Գերմանիան երկար ժամանակ կը կառավարեն զէնքի ոյժով, իսկ այդ Դաշնակիցների համար հեշտ խնդիր չի լինի՝ Գերմանիայի ներքին քաղաքական պայմանների, պարենաւորման բացակայութեան և ռուս բոլշևիկների հարևանութեան պատճառով։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

Կենսամթերք Հայաստանին.—Վրաց կառավարութիւնը որոշել է հետզհետէ բաւարարել Հայաստանի հանրապետութեան կառավարութեան պահանջը՝ Վրաստանից 200,000 փութ կենսամթերք ուղարկել Հայաստան։

◆ Պատերազմական պետքերի համար.—Զինուորական ֆոնդից 3 միլիոն ռուբլի դնել զինուորական մինիստրի տրամադրութեան տակ պատերազմական պէտքերը հոգալու համար։

◆ Միջնորդութիւն.—Օձնէրի քաղաքային վարչութիւնը ներքին գործերի մինիստրութեան առջև միջնորդել է, որ կառավարական միջոցներից տրուի 16,967 ռուբլի, միլիցիայի անցեալ տարուայ ծախսերը հոգալու համար։

◆ Յանձնարարութիւն. Յանձնարարել ներքին գործերի մինիստրին պարզել, թէ տաճիկների ներխուժման միջոցին Լիխաուրի հասարակութեան մէջ ով որքան վնաս է կրել։

◆ Կարգադրութեան փոփոխութիւն.—Ներքին գործերի մինիստրը փոխելով իր կարգադրութիւնը, Մ. Մկրտումեանին թոյլ է տուել ապրելու Վրաստանի սահմաններում։

◆ Օգնութիւն վնասուածներին.—Վրաց կառավարութիւնը որոշել է պետական օգնութիւն հասցնել Գորիի գաւ. Բերշէուլի գիւղի վնասուած բնակիչներին։

◆ Ախտահանելու համար.—Վրաստանի հանրապետութեան սանիտարական մասի յատուկ լիազօրի կարգադրութեամբ, տասը օրով փակուել են Թիֆլիսի բոլոր կինեմատոգրաֆները և մինիատիւր թատրոնները, որպէսզի ախտահանուեն։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլխի վերադարձը.—Մարտի 11-ին Թիֆլիս եկած նորընտիր քաղաքագլուխ Բ. Չխենկելին վերադարձաւ Սուխում, խոստանալով նորից Թիֆլիս գալ մարտի 23-ին և ստանձնել իր պարտականութիւնները։ Քաղաքագլուխը Թիֆլիս եղած միջոցին դիտել է միլիցիան և հրդեհաշէջների խումբը։

◆ Ներքին գործերի մինիստրի կարգադրութիւններից.—Ներքին գործերի մինիստրութեան կարգադրութեան համաձայն, Թիֆլիսի նահանգական բատալիոնը և յատուկ զօրախումբը ենթարկուելու են Վրաստանի վարչական մասի տեսուչ Մաղլակելիձէին։

◆ Մելիք-Բեգլարեանի մահը.—Մարտի 12-ին Գանձակում բծաւոր տիֆից վախճանուել է յայտնի հասարակական գործիչ և քաղաք. դումայի նախագահի օգնական Յովսէփ Մելիք-Բեգլարեանը։

◆ Հայոց ազգ. խորհրդի գումարները գրաւումից ազատուած.—Վրաց ֆինանսների մինիստրը կարգադրել է ազատել գրաւումից Անդրկովկասեան բանկում Ս. Յարութիւնեանի անունով պահուած Հայոց Ազգ. Խորհրդի գումարները։

◆ Երկաթուղային ծառայողների համար.—Մարտի 1-ից Վրաստանի երկաթուղային ծառայողների ռոճիկները աւելացուել է և սահմանուել աշխատավարձի նոր նորմաներ։

◆ Ապրանքի փոխանակութեան խնդիրը.—Վրաստանի ֆինանսների մինիստրութեան կից վերջին ժամանակներս տեղի են ունեցել մի շարք խորհրդակցութիւններ Անգլիայի հետ ապրանքափոխանակութիւն ունենալու խնդրի մասին. ի միջի այլ մթերքների անհրաժեշտ է համարուել Անգլիայից ստանալ դեղորայք, որի կարիքը այնքան մեծ է Վրաստանում. այդ նպատակով որոշուած է Թիֆլիսի անգլիական միսիայի միջոցով անգլիական խոշոր արդիւնաբերական ձեռնարկներին առաջարկել, որ իրենց ներկայացուցիչները ուղարկեն Թիֆլիս տեղական շուկային ծանօթանալու և անգլիական շուկայի հետ կապ հաստատելու համար։

◆ Լեռնային Օսեթիայում.—Վրաստանի անտառների տեսուչը ներքին գործերի մինիստրին յայտնել է որ անտառային առաջին շրջանի վերաքննիչը իրեն զեկուցել է, որ Ցխինուալի և Ջաւախի կոմիսարները կառավարական լիազօրներին չեն ճանաչում և վրաց կառավարական պաշտօնեաներին թոյլ չեն տալիս մտնել անտառի վարչական տնօրինութիւնների մէջ յենուելով լեռնական Օսեթիայի ազգային խորհրդի որոշման վրայ, ըստ որի յիշեալ շրջանի անտառների տնօրինութիւնը խորհրդի իրաւունքն է։ Այս առթիւ անտառների տեսուչը ներքին գործերի մինիստրից խնդրում է համապատասխան կարգադրութիւն։

◆ Հայաստանի վերաբերեալ նիւթեր.—Հայաստանի հանրապետութեան Վրաստանի դիւանագիտական միսիան յանձնարարել է պ. Տիգրան Նազարեանին՝ ստանալ և յանձնել միսիային նախկին Կովկասեան գրաքննական կոմիտէում գտնուած հայոց գրականութեանը և Հայաստանին վերաբերեալ բոլոր նիւթերը։

◆ Կողոպուտ.—Մարտի 14-ին, ցերեկուայ ժամը 12-ին մօտ, քաղաքից 3 վերստ հեռու չորս զինուած չարագործներ կողոպտել են Մարթկոփի գիւղի մի քանի գիւղացիներին, տանելով 7,000 ռ. և անյայտացել. քաղաքային միլիցիայի հետապնդումով սպանուել է աւազակներից մէկը՝ Կակաուրիձէն, իսկ Դուղղուաեան ձերբակալուել է. մնացածները անյայտացել են։

◆ Թիֆլիսի բիրժան.—Մարտի 14-ից բիրժայում նորից հետաքրքրութիւն է առաջացնում ռուսական և անգլիական վալիւտաները, որոնք հետզհետէ բարձրանում են։ 100 ռուբլիանոց «Թագաւորական» թղթադրամները գնւում են 88 տոկոս յաւելումով, 500 ռուբլիանոցները—70 տոկոս, մանր կուպոնները—36 տոկոս։ Շատ բարձրացրել են «Կերենկաները», խոշորները գնւում են 18 տոկոս յաւելումով, մանրները—10—11 տոկոսով։ Ֆունտ ստերլինգներին վճարում են 94 ռուբ. բանկոտները և 83 ռ. չէկերը, առաջարկութիւնների բացակայութեամբ։ Ֆրանսիական ֆրանկները 3 ռ. 25 կ., բանկ., յունական դրախմները 2 ռ. 75 կ. բանկն, ռումինական լէյն 1 ռ., տաճկական ոսկէ լիրան 139 ռուբլի։ Շատ է թանգացել ռուսական չէկերը (15 տոկոսով)։ Ֆոնդերի մէջ ամուր է ազատութեան փոխառութիւնը 71 և կէս, 5 տոկոս արևել. փոխառ. 1915 թ. 80 և կէս, 5 և կէս տոկոս արևել. փոխ. 84 ռ., քաղաքային վարկի ընկ. օբլիգացիաները 101, ժամանակաւոր. 98—99, Թիֆլ. ազնուակ. հողային դրամատան գակլադնոյ լիստերը 89։ Ակցիաներից շրջանառութեան մէջ են նոր հրատ. ակցիաները՝ 415 ռ., Կովկ. տրանսպորտ. և տեղափ. ընկ. 130 ռ., Էքսպորտի և Իմպորտի ընկ. 125 ռ.։

◆ Ստացուած նամակ.—«Ժողովրդի Ձայն»-ի խմբագրութեան հասցէով ստացուած է մի նամակ՝ Нина Ивановна Арушанова-ի անունով։

◆ Թիֆլիսի շուկայի դրութիւնը.—Վերջին ժամանակներս սկսել էր զգալի չափով կենսամթերքների գինը իջնել. շուկայում նկատւում էր որոշ չափով մրցութիւն, բայց այժմ նորից կեանքն սկսել է աւելի թանգանալ քան առաջ էր. օրինակ սև հացի փութը ծախւում էր 2 ռ. 60 կ.—3 ռ. 50 կոպ., սպիտակ հացը 4—5 ռ., բայց այժմ սև հացը ծախւում է 3 ռ. 50 կ.—4 ռ., սպիտակ հացը՝ 5—6 ռ., եգիպտացորենի հացը, որ ծախւում էր նոյն իսկ 1 ռ. 40 կ., այժմ դարձել է 1 ռ. 80 կ.—2 ռ., տաւարի մսի փութը ծախւում էր 3—4 ռ., այժմ դարձել է 8—10 ռ., ոչխարի միսը ծախւում էր 4 ռ. 50 կ. 5 ռ., այժմ դարձել է 12 15 ռ., այն էլ մեծ դժուարութեամբ է ձեռք բերւում. նոյն վիճակումն է նաև ձկնեղէնի գինը։ Կարագի փութը հասել է 48 ռ., եղինը՝ 35 ռ., կաթի բաժակը 3 ռ. 50 կ.—4 ռ., որոնք նոյնպէս հազուագիւտ են դարձել։ Այս համեմատութեամբ նաև պանիրը, բրինձը և այլ կենսամթերքները։ 1 ռ. 50 կ. արժեցող խնձորը դարձել է 3 ռ. 50 կ.—4 ռ., նարինջի հատը, որ ծախւում էր 1 ռ., այժմ ծախւում է 3 ռ.։ Աւելի թանգացել է թուղթը, որի սովը Թիֆլիսում խիստ զգալի է. մի քանի շաբաթ առաջ, թղթի փութը գնահատւում էր 3 ռ.—3 ռ. 50 կ., այժմ հասել է 7 ռ.։ Ծխախոտի գինը ևս կրկնապատկուել է։ Շուկայում եղած մթերքը և կենսական անհրաժեշտութիւն կազմող ապրանքները նորից անյայտացել են շուկայից։ Կեանքի թանգութեան հետևանքով բանուորները նորից ռոճկի աւելացման հարց են յարուցել։

ԱՅՍՕՐ

Գայիանեան օր. դպրոցում կայանալու է Ղազախ-Շամշադինի հայ-բնակչութեան միութեան արտակարգ ընդհանուր ժողով, ուր կը քննուի Ղազախում տիրող սովի խնդիրը։

◆ Ուսանողական հաւաքոյթ.—Երեկ. ժամը 5-ին Կրուժոկում կայանալիք Ուսանողական Կուլտուրական Միութեան կազմակերպած Ուսանողական հերթական հաւաքոյթին Բ-ն. Ցարութիւնեանը խօսելու է «Յով. Թումանեանի բանաստեղծագործութեան մոտիւը» նիւթի մասին։ Վերջում լինելու է զրոյց և գրական-երաժշտական բաժին։

◆ «Ընդհ. Հայ Ուսանող. Միութիւնը».—Առաւօտեան ճիշտ ժամը 11-ին, Պոլիտեխնիկումում կազմակերպում է ընկ. Հայկ Աղաջանեանի դասախօսութիւնը «Տնտեսական հայեացքները Հին Յունաստանում» նիւթի մասին։ Դասախօսութիւնից յետոյ մաքերի փոխանակութիւն։

ԹԻՖԼԻՍ

Աւհատեաց ս. Աստուածածին եկեղեցու ծերունազարդ Գէորգ աւ. քահանայ Աբուլեանի խնդրի՝ իրան համար օգնական քահանայացու ընտրելու և այս առթիւ վիճակային կոնսիստորիայի կարգադրութեան համաձայն, խնդրում եմ նոյն եկեղեցու իրաւատու-երդուեալ ծխականներին շնորհ բերել եկեղեցի, ամսիս 23-ին, կիրակի օրը, ճիշտ ժամի 12-ին, մասնակցելու ընտրութեանը։

Թիֆլիսի հայոց եկեղեցիների գործակալ

1—1 Սարգիս աւ. քահ. Շիօյեան

ՎՐԱՍՏԱՆ

—o—o

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ

—

Ա. Լոմթաթիձէի նախագահութեամբ նիստը բացւում է 14 մարտի, 12 ժամին 30 րոպէ ցերեկ. Օրակարգն է՝ պրեզիդիումի լրացուցիչ ընտրութիւնները, կառավարութեան զեկուցումը, պետական վերահսկիչի զեկուցումը և մանդատային յանձնաժողովի ընտրութիւնները։ Ռ. Արսենիձէն սոցիալ-դեմոկրատների ֆրակցիայի անունից առաջարկում է այդ ժողովում ընտրութիւն կայացնել միայն աւագ քարտուղարի, իսկ պրեզիդիումի միւս անդամների ընտրութիւնը յետաձգել, որպէսզի հնար լինի միւս ֆրակցիաների հետ համաձայնութեան գալ։ Առաջարկը ընդունւում է։ Պրեզիդիումի քարտուղար– միաձայն ընդունւում է ս.-դ. ֆրակցիայի կանդիդատ Կ. Ջափարիձէն։

ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԱԿՏԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼԸ

—

Վրաստանի Սահմանադիր Ժողովը, որպիսին ընտրուած է երկսեռ քաղաքացիներից ուղիղ, հաւասար, ընդհանուր, գաղտնի և ընտրութիւնների համեմատական ձևով, երբ առաջին ժողովում, մարտի 12-ին 1919 թ., յայտարարում է ամբողջ աշխարհի և պատմութեան առաջ, որ նա լրիւ ընդունում է և հաստատում մայիսի 26-ին 1918 թ. ցերեկ. 6 ժամ 20 րոպ. Թիֆլիսում՝ Վրաստանի Ազգային Խորհրդի յայտարարած Վրաստանի անկախութեան հետևեալ ակտը.—

Վրաստանի անկախութեան ակտը

Շատ դարերի ընթացքում Վրաստանը գոյութիւն ունէր որպէս ազատ և անկախ պետութիւն։

Տասնևութերորդ դարի վերջերում, ամեն կողմից թշնամիներից ճնշուած, Վրաստանը ինքնակամ միացաւ Ռուսաստանին այն պայմանով, որ Ռուսաստանը պարտաւորւում էր պաշտպանել Վրաստանին արտաքին թշնամիներից։

Ռուսաստանի մեծ յեղափոխութեան տարիներում, Ռուսաստանում մտան կարգեր, որոնք լքումն ձգտեցին բոլոր կռիւների ճակատում և ռուսական զօրքերը թողին Անդրկովկասը։

Թողնուած լինելով իր ոյժերին, Վրաստանը և նրա հետ ամբողջ Անդրկովկասը իրենք ձեռք առան իրենց բաղդի գործը և ստեղծեցին համապատասխան օրգաններ, սակայն արտաքին ոյժերը չէին, որ սպառնացին Անդրկովկասի ժողովուրդների միութիւնը խզելու և նրա քաղաքական ամբողջութիւնը քայքայել։ Վրաց ժողովրդի ներկայ դրութիւնը հրամայողաբար թելադրում է Վրաստանին անհրաժեշտ համարել ստեղծել իր սեփական պետական կազմակերպութիւնը, որպէսզի փրկի իրեն կողմնակի թշնամական ոյժերից և ամուր հիմք դնի իր ազատ զարգացման համար։

Համաձայն դրա, Վրաստանի Ազգային Խորհուրդը, ընտրուած Վրաստանի ազգային ժողովով 22 նոյեմբերի 1917 թ. ներկայումս յայտարարում է բոլորին.—

1) Ներկայումս վրաց ժողովուրդը ունի իր սուվերէն իրաւունքները և Վրաստանը համարւում է լրիւ անկախ պետութիւն։

2) Անկախ Վրաստանի քաղաքական ձևը կարգադրում է որպէս դեմոկրատիկ հանրապետութեան։

3) Միջազգային ընդհարման ժամանակ Վրաստանը միշտ չէզոք է։

4) Վրաստանի դեմոկրատիկ հանրապետութիւնը ձգտում է բարեկամական կապեր հաստատել բոլոր միջազգային հանրութեանց հետ, մանաւանդ ինքնորոշուած ժողովուրդների և պետութիւնների հետ։

5) Վրաստանի դեմոկրատիկ հանրապետութիւնը իր սահմաններում, երաշխաւորում է բոլոր քաղաքացիների քաղաքացիական և քաղաքական իրաւունքները առանց ազգի, դաւանութեան, սոցիալական դրութեան և սեռի։

6) Վրաստանի դեմոկրատիկ հանրապետութիւնը, նրա տերրիտորիայի վրայ գտնուող բոլոր ազգութիւններին տալիս է լայն ազատութիւն իր ազատ զարգացման համար։

Նա լինի որևէ մեծ պետութեան սուվերենիտետի տակ. ուրիշ խօսքով կազմի նրա աւտոնոմ մասը։ Այստեղ աւտոնոմիան հասկացւում է նոյն իսկ ամենալայն իմաստով, որպէս պետական աւտոնոմիա, երբ աւտոնոմ պետութիւնը ունի լայն օրէնսդրական իրաւունքներ բոլոր տեղական հարցերի մասին, և երբ կենտրոնական իշխանութեան ձեռքն է մնում միայն ընդհանուր պետական նշանակութիւն ունեցող ֆունկցիաներ։ Աւտոնոմիայի ինստիտուտի իրաւաբանական նշանակութիւնը պայմանաւորւում է նրանով, որ աւտոնոմ երկիրը չունի սուվերէն իրաւունքներ. նա ստեղծւում է որպէս հետևանք մետրոպոլիայի, կենտրոնական իշխանութեան միակողմանի կամքի։ Մետրոպոլիան պետական ֆունկցիաների մի մասը յանձնում է (delegatio) իր մի մասին։ Եւ սա ունի քաղաքական մեծ նշանակութիւն, որովհետև մետրոպոլիան առանց մի ապօրինի քայլ կատարելու ամեն րոպէ կարող է՝ եթէ ցանկանայ, յետ վերցնել իր մի մասին տուած բոլոր իրաւունքները։ Այսպիսի իրաւական փոխ-յարաբերութիւններ կան Անգլիայի և նրա բոլոր աւտոնոմ մասերի մէջ, Աւստրիայի և Գալիցիայի, Ռուսաստանի և Ֆինլանդիայի մէջ և այլն։ Այս նկատումներով եթէ Հայաստանը լինի մի որևէ մեծ, մանաւանդ սահմանակից պետութեան աւտոնոմ մասը, նա աստիճանաբար կարող է կորցնել իր իրաւունքները, շնորհիւ իր յետամնացութեան։

Մնում է մի քանի խօսք ասել և այն մասին, թէ որքան հնարաւոր է և նպաստաւոր Հայաստանի համար ստեղծել կոնֆեդերատիւ կամ ֆեդերատիւ կապ ուրիշ պետութիւնների հետ։ Կոնֆեդերացիան կամ ֆեդերացիան ենթադրում է, որ անկախ պետութիւնները, որպէս իրաւաբանական տեսակէտից հաւասար միաւորներ, ունենալով ընդհանուր քաղաքական, տնտեսական, կուլտուրական շահեր, իրենց սուվերէն իրաւունքներից մի մասը զիջում են կենտրոնական ֆեդերատիւ իշխանութեան, պահպանելով որոշ սահմաններում ներքին հարցերի վերաբերմամբ լայն իրաւունքներ։ Ֆեդերացիայի և կոնֆեդերացիայի տարբերութիւնը կայանում է նրանում, որ վերջինը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ սուվերէն պետութիւնների դաշնակցութիւնը որոշ հարցերի վերաբերմամբ, ըստ որում կոնֆեդերացիայի մէջ մտնող պետութիւնը պայմանի համաձայն կարող է դուրս գալ այդ դաշնակցութիւնից։ Մինչդեռ ֆեդերացիան կապում է ընդմիշտ պետութիւններին և եթէ նրանցից մէկը ցանկանայ դուրս գալ դաշնակցութիւնից, դա կը լինի հակապետական ակտ և ֆեդերացիայի մէջ մտնող միւս մասերը կը ստիպեն նրան բռնել օրինականութեան ուղին։

Մեզ մօտ շատ է խօսւում համառուսական և Անդրկովկասեան ֆեդերացիայի մասին։ Առաջինի կարելիութեան մասին, եթէ նոյն իսկ Ռուսաստանի կազմի մէջ մնան Լեհաստանն ու Ֆինլանդիան, մի շարք յայտնի իրաւագէտներ բացասական կերպով են արտայայտուել։ Բաւական է ասել, որ ֆեդերացիայի մէջ մտնող բոլոր անդամները իրաւաբանական տեսակէտից հաւասար են և նրանք իրականի մէջ էլ պէտք է լինեն հաւասարազօր, հակառակ դէպքում ֆեդերացիան դառնում է ֆիկցիա և նա կոչնչանայ յօդուտ ուժեղ անդամ-պետութեան։ Ուստի չի կարող լինել ֆեդերատիւ Ռուսաստան, որի մէջ 90 միլիոն կազմող վելիկոռուս ժողովուրդը պէտք է ունենայ այնչափ իրաւունքներ, որչափ հայերը, վրացիները, մոլդաւները և այլն։ Միևնոյն ժամանակ երբէք չի եղել դէպք, երբ մի ունիտար պետութիւն վերածուի ֆեդերացիայի. ընդհակառակը անկախ պետութիւնները ունենալով ընդհանուր շահեր, ստեղծել են միմեանց հետ սկզբում կոնֆեդերացիա՝ ապա և ֆեդերատիւ կապ։

Անդրկովկասեան ֆեդերացիան մնում է ներկայ մոմենտի համար մի անիրագործելի իդէալ, քանի որ Հայաստանը, Վրաստանը և Ադրբէջանը ունենալով ընդհանուր տնտեսական շահեր, շնորհիւ ռուսական տիրապետութեան, միանգամայն տարբեր քաղաքական ձգտումներ ունեն և տարբեր կուլտուրական մակարդակի վրայ են կանգնած։ Աւելի շատ հնարաւոր է հայ-վրացական կոնֆեդերացիա, եթէ սահմանափոխութեան հարցը վճռուի ըստ ազգագրական սկզբունքի և եթէ այդ երկու ժողովուրդները ունենան մի քաղաքական օրիենտացիա։ Նոյն նկատումներով աւելի ևս պակաս հնարաւոր է այսպէս կոչուած «Արևելեան ֆիդերացիան»։

Այսպիսով Հայաստանը չպիտի ստեղծի մի ուրիշ պետութեան հետ որևէ պետական իրաւական կապ, որովհետև դա կամ հնարաւոր չի և կամ նրա համար կը լինի վնասակար։ Ազատ Հայաստանը ինքը պիտի որոշի, համաձայն իր քաղաքական և տնտեսական շահերի, թէ որ պետութեան պէտք է մերձենայ և որի հետ իրաւական կապ ստեղծի ապագայում։ Յամենայն դէպս նա պիտի աշխատի որևէ պետութեան հետ իրաւական կապ ստեղծելիս ստանալ և միջազգային երաշխիք՝

Մեր թերթի սուղ էջերը թոյլ չեն տալիս աւելի տեղ նուիրել այս յօդուածում շօշափուող հարցերին։

Մեր հիմնական մտքերն այն են, որ ներկայ քաղաքական մոմենտում, երբ երկար ժամանակով պիտի վճռուի ժողովուրդների բախտը, պէտք է աշխատել, որքան այդ թոյլ կտան օբիեկտիւ պայմանները և մեծ պետութիւնների քաղաքական տնտեսական շահերը, որ հայկական հարցը դրուի և լուծուի իր ամբողջ ծաւալով։ Յանուն հայ ժողովրդի նորմալ զարգացման անհրաժեշտ է ստեղծել միացեալ և ազատ Հայաստան, տալով նրան ելք դէպի ծով։ Նոր երկիրը պէտք է ընդունի այն օրիենտացիան, որ ամենից աւելի նրա համար նպաստաւոր կը լինի։ Պէտք է խուսափել իրաւական կապ ստեղծելուց որևէ պետութեան հետ, իսկ եթէ այդպիսին անհրաժեշտ լինի մեզնից անկախ պատճառներով, ստանալ միջազգային երաշխիք։

Միացեալ և ազատ Հայաստան՝ դա կը լինի արմատական լուծումը հայկական հարցի, դա կը լինի ամենանպատակայարմարը թէ միջազգային խաղաղութեան և թէ հայ ժողովրդի շահերի տեսակէտից։

Իսկ եթէ օբիեկտիւ պայմանները թոյլ չտան իրագործել մեր քաղաքական իդէալը, այն ժամանակ ի հարկէ հայ ժողովուրդը ստիպուած կը լինի հպատակուել այն դրութեան, որ կստեղծուի։ Բայց այդ չի նշանակում, որ նա կը մոռանայ ամեն մի ժողովրդի համար թանկագին՝ ազատութեան և միացման գաղափարը։

Բաւական է, որ վերջինս սեփականութիւն դառնայ ժողովրդական մասսաների, այն ժամանակ կիրագործուի։

Միայն թէ ինտելիգենցիայի, որպէս ժողովրդի առաջնորդի, պարտքն է այնպէս տանել ազգային պրոբլեմի լուծման գործը, որ զոհերը լինեն մինիմալ։

Ն. Ցարուքեան

7) Մինչև Սահմանադիր Ժողովի հրաւիրելը բոլոր Վրաստանի կառավարութեան գլուխ է կանգնած Ազգային Խորհուրդը, լրացրած ազգային մնչաիկների ներկայացուցիչներով և ժամանակաւոր կառավարութիւնը, որը պատասխանատու է Ազգային Խորհրդի առաջ։

ՎՐԱՑ ԹԵՐԹԵՐԻՑ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻ ՊԱՏԿԵՐԸ

Այս վերնագրով «Սաքարթւելօ»-ն (№ 57) գետեղել է հետևեալ յօդուածը.

«Վրաստանի Հիմնադիր Ժողովը, որ բացուեց մարտի 12-ին պալատի Սպիտակ դահլիճում, ընտրուած է իդէալական պրոպորցիօնալ ընտրական կարգով։ Պրոպորցիօնալ ընտրական սիստեմը—այն էլ մի շրջանի, մի ամբողջ տերրիտորիայի վրայ՝ ոչ մի տեղ փորձուած չէ. սա նոր բան է։ Առաջին անգամ այս փորձն արաւ Վրաստանը։ Եւ Վրաստանի այս առաջին Հիմնադիր Ժողովը կենդանի արգումենտներով հաստատում է, որ վերացական իդէալական բանաձևը որոշ իրական պայմաններում երկրի համար կեղծ և վնասակար է հանդիսանում։ Հիմնադիր Ժողովի կազմի հենց միայն առաջին տեսքը այս կողմից շատ տխուր մտածմունքների առիթ է տալիս։ Ինչ ասել կուզէ, որ այս Հիմնադիր Ժողովը չի ներկայացնում մեր երկրի ամենալաւ ինտելիգենտ ուժերի և օրէնսդիր բարձր շինարարութեան պէտքական անձինքների հաւաքոյթ։

Այս տեսակ անձինք աւելի Հիմնադիր Ժողովի դուրսն են գտնւում, քան թէ իրեն Հիմնադիր Ժողովում։ Ճիշտ է, այս ընդհանուր երևոյթ է, և ամեն տեղ էլ վիճաբանութեան առարկայ է դառնում։ Պարլամենտի ողջ ուղղութիւնը ամեն տեղ մի քանի ղեկավարների բնաւորութեան, տաղանդի և տեմպերամենտի համեմատ կը լինի և մնացեալը միայն բուէն է, և ուրիշ ոչինչ։ Սակայն ուրիշ տեղ ընդհանուր մակերոյթը բարձր է և այդ պատճառով բարձր է ամեն մի պատգամաւորի անձնական կուլտուրան էլ. իւրաքանչիւր պատգամաւորի խելքն ու միտքը յատկանշւում են աւելի մեծ տարածութեամբ և լայնութեամբ։

Մեզ մօտ ստոր է ընդհանուր մակերևոյթը, և այս պատճառով օրէնսդիր օրգանի լաւ կազմ ունենալու համար հարկաւոր էր առանձին միջոցներ, առանձին ընտրական սիստեմ և մեթոդ։ Մենք այս բանից հենց սկզբից երկիւղ էինք կրում, և այս պատճառով էլ մենք կողմնակից էինք որ Վրաստանը մի քանի ընտրական շրջանների բաժանուէր։ Այս դէպքում կանդիդատի անձնաւորութեան արժանաւորութիւններին աւելի վճռական ուժ կը տրուէր և Հիմնադիր Ժողովի ընդհանուր կազմը աւելի բարձր կը լինէր։

Սրա փոխարէն այսօր մեր Հիմնադիր Ժողովում մի տեսակ անորոշ բազմութիւնն է հաւաքուած։

Ֆրակցիական տեսակէտից նայելով, մեր Հիմնադիր Ժողովի այս մեծ պակասութիւնը և գժբաղդութիւնը գտնւում է սոցիալ-դեմոկրատական ֆրակցիայի մէջ։ Այս կուսակցութիւնը սկզբից հարուստ էր կուսող ֆանատիկ պրոպագանդիստ-ագիտատորներով և շատ աղքատ ինտելիգենտ ուժերով և ընդհանուր կուլտուրական բազմաժով։ Եւ այսօր ընտրութիւնների այս տեսակ, եթէ զարծ աձենք «Էրթոբայ»-ի խօսքերը, «անսպասելի յաջողութիւնը», Հիմնադիր Ժողովին սոցիալ-դեմօկրատական պրոպագանդիստների մի ամբողջ բանակ հաւաքեց։ Այդ բազմութեան մէջ բոլորովին աննշան թիւ են ներկայացնում այն մի քանի անձինք, որոնք ֆրակցիային ղեկավարում են։ Կարելի է որ սոցիալ դեմոկրատների ֆրակցիայում գտնւեն աւելի քան մի քանի տասնեակ, որոնց համար կիրակնօրեայ դպրոց պիտի լինի քաղաքական այբուբենի և գրել-կարդալ սովորելու համար։

Այսպիսի վիճակը մեզ ասում է, որ շատ բան կայ քննութեան առնելու և փոփոխելու այն բանի մէջ, ինչ որ շատ շտապով և չմտածուած արուել է։

Հարկաւոր է Վրաստանի իրականութեան աւելի լաւ ծանօթութիւնը և ըմբռնումը, որ ֆորմուլաները և պրինցիպները այս ծանօթութեան հետևանք լինի և մեր իրականութեան համաձայն։ Բաղդը մեզ պիտի յաջողի, որ հիմակուայ վըտանգաւոր ժամերում Վրաստանի Հիմնադիր Ժողովը կարողանայ յանձնառած իր մեծ պարտաւորութիւնը արժանապէս կատարել»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԶԱՒԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՄՈՒՏՔԸ Կ. ՊՈԼԻՍ

Զաւէն պատրիարքի մուտքը մի յաղթական գնացք է եղել կատարելապէս։ Ծովածաւալ բազմութիւն առաւօտեան ժամը 9-ին արդէն ծածկում էր Ղալաթիոյ քարափը և ամբողջ կամուրջը։ Ժամը 10-ին քարափին մօտեցաւ անգլիական շոգեմակոյկով պատրիարքը և անմիջապէս սկսեց խանդավառ ծափահարութիւնը և «կեցցէների» տարափը։ Շոգեմակոյկից պատրիարքը ելնելուց յետոյ, անգլիացի սպաների առաջնորդութեամբ գնաց քարափի մօտ խարիսխ նետած «Սիզըր» մարտանաւը, ուր պահ մի հանգստացաւ և առարկայ դարձաւ մարտանաւի սպաների պատուասիրութեան։ Քիչ յետոյ մարտանաւ եկան պատրիարք. փոխանորդը, ազգ. երեսփոխանները, վարչութեան անդամներ էն. Այնտեղ պատրիարքը համբուրուեց իր հին պաշտօնակիցների հետ։ Տեսարանը խիստ յուզիչ էր։

Ցատուկ պատրիարքի տրամադրութեան տակ դրուած անգլիական աւտոմոբիլներով սրբազանը իր փոխանորդի հետ Թափօրով հելան դէպի կամուրջ։ Առջևից գնում էին երկու խումբ դրօշակներով, իսկ ֆանֆառը ճանապարհի ամբողջ ընթացքին հնչեցնում էր ազգային քայլերգը և անգլիական մարշը։

Աւտոմոբիլին հետևում էին 14 կառքեր՝ ազգ. մարմինների և մամուլի ներկայացուցիչներ։ Ժողովուրդը ոտքով շրջապատել էր Թափօրը։ Ճանապարհի վրայ պատրիարքը համակրական բուռն արտայայտութիւնների առարկայ եղաւ՝ նոյնիսկ օտարազգիների կողմից։

Ժամ ու կէսից յետոյ հազիւ Թափօրը հասել էր Կում-Կափու։ Պատրիարքարանի առջև կալուած էին յաղթական կամարներ. եկեղեցիների զանգակները անընդհատ հնչում էին։ Պատրիարքը «Հրաշափառ»ով մտաւ եկեղեցի և այնտեղ խօսեց հետևեալ քարոզը։ Նշանակալից է այդ քարոզը. տալիս ենք նրանից մի քանի կտորներ.

«Օրհնեալ ժողովուրդ։ Ձեր ցոյց տուած խանդավառութիւնը ղիս աւելի եւ կը խանդավառեցնէ, որովհետև շատ տխուր վիճակի մէջ էր որ բաժնուեցայ ձեզմէ։ Այս խանդավառութիւնը կը ցուցնէ այն բարձր ոգին, որ պահուած կը մնայ ձեր սրտին մէջ. հոգ չէ թէ երբեմն մոխիրներ կու գան ծածկելու զայն. սակայն այդ ոգին արդիւնքն է, որ այդ մոխիրներու տակէն առաջ կուգան ջերմ կայծեր և կը հրդեհեն աչքերը այն թշնամիին, որ չիլ կերպով կը դիտէր մեզ։ Ես այս ոգին գտայ ամեն տեղ, ճամբուս ամբողջ երկայնութեան վրայ, հոն, ուր տառապանքը կար։ Հայութեան տաք և անմեռ ոգին կը մնայ, ապացուցանելու համար թէ ան երբեք չի մեռնիր ամեն հալածանքի դէմ։ Մեր ազգին թշնամիները մեզ ոչնչացնելու բոլոր ծրագիրները գործադրեցին եւ, այն, զոր մեռած կը կարծէին, ամենազօրեղ աչքով կը դիտէ իրենց դըժգոհած երեսը։ Այդ թշնամիները ազգը հալածելէ, ջարդելէ ետք, ձեռք երկնցուցին, կրցան ապտակ մը զարնել ժողովուրդին գլուխը եղող պետին ալ, որ ահա կը կանգնի այժմ իրենց դէմ։ Գահերը կըրնան կործանիլ, պետութիւնները կրնան պղտիկնալ, սակայն ազգերը կը մնան ու կապրին. մանաւանդ այն ազգերը, որոնց սրտին մէջ չկայ մեռնելու յուսահատութիւնը... Հայը չի մեռած և պիտի չմեռնի երբեք։ Այն պահուն, երբ վճռուելու վրայ և ազգերու ճակատագիրը, մեր կորուսանելուն հաշիւը պահանջած ատեննիս՝ մեր երեսը աւելի կը խնդայ, քան բարբարոս մեր թշնամիներուն։ Օտարները մեզ աւելի յարգանք կը տածեն, քան վայրագներուն և բարբարոսներուն... Այն պահուն, երբ արդարութեան կշիռն է որ մէջտեղ դրուած է, մեր թշնամիները դուրս պիտի ելլեն ժողովէն՝ ամենամեծ աբատը փակցուած իրենց ճակտին... Աբրահամի քարերէն իսկ յարութիւն պիտի առնէ մեր ազգը։ Այն արշալոյսը որ լուսարձակ կերպով ճառագայթած է, աւելի վառ կերպով պիտի ճառագայթէ մեր երկրին վըրայ... Պարտականութիւն մըն ալ ունիմ կատարելիք։ Չեմ կրնար մոռանալ երբեք այն ընդունելութիւնը զոր ըրին ինձի Եգիպտոսի մէջ մեր յոյն եղբայրները. հոս ալ, երբ առաջին անգամ ոտք կը կոխեմ, կը տեսնեմ յոյն ներկայացուցիչներ. այս կերպով ապացուցած կըլլան թէ անոնք կուզեն եղբայր ըլլալ՝ ինչպէս տառապանքներու, նոյնպէս և ուրախութեան մէջ»...

Քարոզն ընդունուեց մեծ ոգևորութեամբ։ Կեցցէներ հնչեցին յոյն ազգի, Վենիզելոսի, Պօղոս Նուբար փաշայի և Հայաստանի համար։

Դրանից յետոյ մի երիտասարդ առաջացաւ դէպի խորանը, ձեռքը բռնած հայկական եռագոյն դրօշը, որը մի քանի անգամ համբուրեց պատրիարքը և օրհնեց՝ այս խօսքերը ասելով.—«Վստահ եմ թէ շատ քիչ օրեր ետքը պիտի մարմնաւորէ մեր անկախութիւնը»։

Պատրիարքին պաշտօնական այցի եկան այնուհետև Դաշնակիցների ներկայացուցիչներ և շատ բարձրաստիճան անձինք։ Օսմանեան ներքին գործերի նախարարութիւնն եւ ուղարկել էր իր ներկայացուցիչը։

(«Ժող.»)

—

Հայերը Իտալիոյ մէջ

Օգտուելով ճամբորդութենէ մը, կուզեմ համառօտակի գծել Վենետիկի հայ կեանքը։

Վանքի մէջ եղող բոլոր ձեռագիրները և քանի մը կարևոր առարկաներ Հռոմ ղրկած են, որպէս զի չմնասուեն օդանաւերէն։ Այսպէս ըրած էր իտալական կառավարութիւնը բովանդակ քաղաքին մէջ։ Վարժարանը ուսանող չկայ, բոլորը Հռոմ տարուած են։

Վանահայրերը անխոնջ կաշխատին։ «Բազմավէպը» կը շարունակուի Հ. պրոֆ. Ներսէս Տէրացուեանի խմբագրութեամբ։

Վենետիկի հայ գաղութը գրեթէ ամբողջ գաղթած է հայրենիք։ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը, որուն տեսուչն է Հ. Վարդան Հացունին, գրեթէ բոլորովին դատարկ է։

Ուսանողութիւնը Հռոմ ղրկուած է։ Միաբանութիւնը ուրիշ կուզէ պատսպարել։ Փատուայի մէջ կան ճարտարապետական համալսարանի տասն և երեք հայ ուսանողներ, որոնք պ. Գեորոս Գաղըկեանի նախագահութեամբ միութիւն մը կազմած են։ Վենետիկի մէջ առևտրական համալսարանականներու միութիւն մըն ալ կազմուած է։ Ասոնք համախորհուրդ կը գործեն վանահայրերուն հետ և ինքնագիր հրահանգներ կընդունին Պարիզի հայ ներկայացուցիչ պ. պ. Նուպարէն և Հռոմի կեդր. Մասնախումբի նախագահ պ. Տէր-Ստեփանեանէ։ Ասոնք պատրաստ են Թիւրքահայ որբերուն հայթայթելու գիրքեր, թուղթ, գրիչ և այլն։ Ասոնք ինծի պատմեցին թէ Միլանի մէջ կայ ուրիշ միութիւն մը, որուն հետ յարաբերութեան մէջ են։

Իտալական կառավարութիւնը մեծ համակրանք կը ցուցնէ հայերուն։ Վենետիկի միաբանները պատմեցին, որ հայերը կը վայելեն իտալացի քաղաքացիի հաւասար իրաւունքներ։

«Քորիէրա Տէլլա Սէրա»-ի խմբագրապետը իմանալով որ Թիւրքիայէն հայեր հասած են, փափագեցաւ տեսակցիլ։

Պանդոկի մը ընթերցասրահը սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ մեզի. Պատմեցի ինչ որ ամենուս ծանօթ է։ Աչքերը արցունքով լեցուեցան։ Երբ աւարտեց հարցումները, ձեռքս կաթողին սեղմելով vive l'Arménia պոռաց։ Ես ալ փոխադարձաբար աւելի պինդ սեղմելով ձեռքը vive l'Italia գոռացի.

Արամ Բաղրատունի։

(«Ճակ.»)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

(Ցօդուած Ռընէ Փինոնի)

Թիւրքերի հետ կնքուած զինադադարի պայմանները, բացի իրենց զինուորական նկարագրից, կրում են նաև քաղաքական ու բարոյական նկարագիր։ Ոչ-թիւրք երկիրները, որ այս պատերազմի ընթացքի մէջ թիւրքերը ողողեցին անմեղ արիւնով, պէտք է որ ազատուեն անյապաղ իրենց դահիճների անարգ ներկայութիւնից։ Ոչ միայն թիւրք զօրքերը, այլ և թիւրք պաշտօնեաները և այն գարշելի թիւրք ժանդարմները, որոնք ոճրագործների վաթարագոյնն են, պիտի ետ քաշուեն դէպի արևմուտք այն գծի վրայ, որ պիտի անցնէր մօտաւորապէս Տաւրոսից, Սեբաստիայից և պիտի յանգէր Կիրասոնի և Սամսոնի միջև։ Տաւրոսի անցքը պիտի բնականաբար մնայ յաղթողների ձեռքը։

Ազգերի ազատագրութեան համար մղուած այս պատերազմի մէջ դաշնակցող կառավարութիւնները, բոլորն էլ, յաճախ յայտարարեցին թէ ոչ-թիւրք նահանգները պիտի ազատուեն Օսմանեան լուծից։ Նրանք չպիտի սպասեն մինչև ընդհանուր հաշտութիւնը իրագործելու համար իրենց խոստումը... Թիւրքերը այժմեանից խօսում են թիւրք ազգաբնակութեան մեծամասնութեան մասին։ Նրանք կարող են, իրենց սիրելի մեթոդի համաձայն, բերել գետեղել, ջարդուած ու աքսորուած հայերի տեղ թիւրք գաղթականներ, որպէսզի ստեղծեն շինծու այդ մեծամասնութիւնը և պահանջեն յետոյ մի քանի նահանգներ, յանուն ժողովուրդների իրաւունքին։ Զինադադարը պիտի նախատեսէ ուրեմն, բացի թիւրք կառավարութեան պաշտօնեաների հեռացումից, աքսորուածների և փախստականների վերադարձը իրենց տների մէջ՝ Դաշնակիցների զինուորների հովանաւորութեան տակ, որոնք կը պաշտպանեն խաղաղ թիւրք ժողովուրդին՝ թշնամական ապօրէն արարքների և մասնաւոր անձնաւորների վրիժառութեան դէմ։ Դաշնակից զօրքերը պիտի հետևաբար գրաւեն ռազմական գլխաւոր կէտերը այն վեց վիլայէթների մէջ, որոնք կրում են «Հայկական վիլայէթներ» անունը և յատկապէս Կիլիկիան, որտեղ են գլխաւորապէս Արևելեան լէգէոնի այն կամաւորները, որոնք այժմ Սուրիոյ մէջ են, գնդապետ Ռոմիէօյի հրամանի տակ...

Թիւրքիայի ժողովուրդները և մասնաւորապէս հայերը չափազանց տանջուած են և թիւրքերը՝ ոչ-թիւրք ժողովուրդները կառավարելու իրենց անկարողութեան համար չափազանց շատ ապացոյցներ են տուել։ Նրանից անհնար է յանձնել որևէ ազգի իշխանութիւնը։

Երիտասարդ Թիւրքերը հօգուագլուխ առիթ ձեռք ձգեցին Բալկանեան պատերազմից յետոյ՝ ազատելու Թիւրքիան և իրենց իրենց, այն է՝ ճանաչել այն սխալը, որի հետևանքով կորցրին Մակեդոնիան։ Նրանք սակայն նախընտրեցին պատերազմել Դաշնակիցների դէմ, ջնջել, ջարդերի և տեղահանութիւնների միջոցով, ոչ-թիւրք ժողովուրդները և անձնատուր լինել Գերմանիային։ Նրանք խաղացին և կորցրին։ Պիտի ուրեմն վճարեն։

ՆԻՍՏ՝ ԴԵՂԱԳՈՐԾ-ԵՍՏԱԿԱՆ-ԴԻՏԱԿԱՆ ԴԵՊԱՐՏԱՄԵՆՏ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայ Գրողների Ընկերութեան վարչութեան նախաձեռնութեամբ չորեքշաբթի, ամսիս 12-ին, առաւօտեան ժամը 11-ին, Կոնսերւատորիայի դահլիճում կայացաւ հայ գրականագէտների ու գեղարուեստագէտների բազմամարդ նիստը՝ Հայաստանի լուսաւորութեան մինիստրութեան կից գեղարուեստական-գիտական դեպարտամենտ ունենալու խնդրի շուրջը։

Յովհ. Թումանեան բանալով նիստը և ծանօթացնելով նրա նպատակների հետ, ժողովականների կողմից վերընտրւում է նախագահ, իսկ քարտուղար՝ Վ. Տէր-Գէորգեան։

Շիրվանզադէն ընդգծում է այն անհրաժեշտութիւնը, որ կենսականից աւելի հրամայական է կուլտուրական ազգերի համար, բերելով մի քանի օրինակներ եւրոպական պետութիւններից։

Տ. Յովհաննիսեան մանրամասնօրէն կանգ է առնում այդ՝ ըստ իր՝ փոխ-մինիստրութեան դերի վրայ, որ ամենից առաջ կոչուած է իւրաքանչիւր արուեստաւորի մինչև մաքսիմում ազատովութեան մէջ, ապա այն խոշոր պատասխանատուութեան ու հաստատման, որ պարտաւորուելու են բաւարարուած անհատները ի սպաս բերելու կուլտուրական ընդհանուրին իրենց ստեղծագործութիւնը։

Գ. Լեւոնեան նախ հարց է տալիս, թէ արդեօք Հայկական Կառավարութիւնն իր համաձայնութիւնը տուե՞լ է դեպարտամենտ ունենալու համար, ապա նպատակայարմար է համարում, որ այդ ճիւղի պատասխանատուութիւնն ընկնի ոչ թէ մի, այլ մի քանի մարդկանց, մի յանձնաժողովի վրայ։

Նախագահն առաջին հարցին պատասխանում է այն իմաստով, թէ Հայոց Կառավարութեան մէջ թէև վճռական ոչինչ չի եղել, բայց այդ մասին խօսք միշտ կայ, իսկ դէմ ոչինչ։

Ապա խօսում են Ց. Տէր-Միրաքեան, Ե. Լալայեան, Ստ. Կանայեան, Հ. Համբարձումեան, Դր. Միրզայեան, Եկիբէկեան և Սևումեան. վերջինս տալիս է դրական տեղեկութիւններ խորհուրդների իշխանութեան մէջ եղած դեպարտամենտի մասին, որ սովի ու ընդհանուր լքման մէջ շարունակում է իր բեղմնաւոր գոյութիւնը։

Ա. Ջամալեան դէմ չլինելով գեղարուեստական-գիտական դեպարտամենտի գաղափարին, այնուամենայնիւ, որպէս կառավարութեանը մօտիկ կանգնած մի անձնաւորութիւն, ինքն ի վիճակի է հաղորդելու, որ Հայաստանի Կառավարութիւնը հազիւ թէ կարողանայ այդ խնդրին աւելի մօտ ապագայում բաւարարելու, քանի որ նրա կողքին շատ աւելի հրամայական ու սպառնալից հարցեր կան։ Սակայն, կարևոր և տեղին գտնելով, առաջարկում է ինքնուրոյն միջոցներով իրագործել, կամ միացնել Հայկական ընկերութեան գործունէութեան հետ։

Յովհ. Թումանեան պատասխանում է, որ պետութիւնը միայն սանկցիա է տալու այդ գործին, իսկ գործն անպայմանօրէն կազմակերպուելու է սեփական միջոցներով. ապա իր ունեցած գրոյցների ու խոստումների համաձայն՝ պնդում է, որ օտար պետութիւններն աւելի քան օգնութեան են համնելու նաև հայ ժողովրդի հոգեկան պահանջներին։

Շիրվանզադէն վիճում է Ա. Ջամալեանի արծարծած այն խնդրի դէմ, թէ Հայ Կառավարութեան առաջ աւելի ծանրակշիռ ու սովի հարցեր կան. վերջին դէպքում կառավարութիւնը պէտք է ունենայ միայն մի մինիստրութիւն, որ հոգայ ժողովրդի այդ միակողմանի կարիքը, իսկ միւս մինիստրութիւնները՝ ինչպիսիք են արդարադատութեան, լուսաւորութեան և այլն՝ աւելորդ են։ Ապա առաջարկում է ընտրել մի մասնաժողով, որը պատրաստի ամփոփ դեկուցումն գործակալերպի և ընդհանուր բնոյթի շուրջը և ապագայում ներկայացնի ընդհանուր ժողովի քննութեանը։

Նորից խօսում են Թումանեան, Ջամալեան և Յովհաննիսեան։

Ի վերջոյ ընտրւում է մի մասնաժողով, որի մէջ մտնում են Յովհ. Թումանեան, Տիգ. Յովհաննիսեան, Գ. Լեւոնեան, Ց. Սևումեան, Ս. Տէր-Աւետիսեան, Ե. Թադէոսեան և Ջաբիև, որոնք ունենալու են յատուկ պարապմունքներ և մի ծրագիր մշակելուց յետոյ ներկայացնելու են հետևեալ ընդհանուր ժողովին ի քննութիւն։

Գ.

ԱՌԵՒՏՐԱ-ԱՐԴ. ԿԵԱՆՔ

ՓԱՅՏԵՂԷՆԻ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԿՐՃԱՏՈՒՄԸ

Վերջին ժամանակներս, մանաւանդ ներկայ տարուայ ընթացքում, փայտի բոլոր շրջաններում շատ կրճատուեց փայտեղէնի պատրաստութիւնը։ [illegible] ... թէև ճշմարիտ է, որ մի քանի շրջաններում առաջուց պատրաստուած է փայտեղէնի մեծ պաշար։ Ամենից շատ պաշարներ կան Սամարեդի—Փոթիի և Սամարեդի—Նոտանիի երկաթուղագծերի վրայ, ուր անտառներում տակաւին դարսուած մնում են մինչև 15 հազար խորանարդ սաժեն փայտ, մինչև 30 հազար հատ երկաթուղագծերի շպալներ և այլ փայտ։ Բաւական շատ փայտեղէն է պատրաստուած նաև Բորժոմ — Ախալցխի շրջանում, ուր անտառը կտրատել էին գիւղացիք ինքնակամ, բայց չէին կարողացել դուրս տանել։ Այդ դուրս չտարուած փայտեղէնի մի մասը այժմ մշակւում է Բորժոմի սղոցարանում, իսկ միւս մասը՝ Կուր գետի վրայով բերւում է Թիֆլիս և տեղական սղոցարաններում մշակւում։

Ամենևին փայտեղէն չէ ստացւում Կախէթիայի շրջանից, շնորհիւ այն հանգամանքի, որ գիւղացիք անհամեմատ մեծ գներ են պահանջում փայտեղէնը երկաթուղու կայարանները հասցնելու համար։ Կախէթիայի անտառներում մինչև հիմա կան բաւական մեծ քանակութեամբ փայտեղէն, որպիսին պատրաստուած է դեռ զինուորական - արդիւնաբերական կոմիտէի և մասնաւոր ձեռնարկողների միջոցով։ Փայտեղէնի պատրաստութեան հաղուագիւտ թանկութիւնը մի կողմից և երկաթուղիների վագոնների մեծ պակասութիւնը միւս կողմից՝ հարկադրում են ներկայումս կրճատելու փայտի և շինութեան նիւթեղէնի պատրաստութիւնը, որպիսին և իր կողմից բարձրացնում է փայտեղէնի գները։

—

ՇԱՔԱՐԻ ՊԱԿԱՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգաբնակութեանը շաքար հասցնելու խնդիրը շատ սուր կերպարանք է ստացել։ Արտասահմանից համարեա այլևս շաքար չէ ստացւում։ Իսկ տեղական պաշարը արդէն վերջանալու վրայ է։ Մինչդեռ քաղաքի ազգաբնակութիւնը մինչև վերջին ժամանակներս հնարաւորութիւն ունէր գնելու շաքար՝ թէև թանկ գնով, սակայն անխափ քաղաքային պայօկներից։ Վաճառականները Թիֆլիսում գտնուած մեծ պաշարներից կարողացել են այդ կարևոր սննդատու մթերքից ձեռք բերել և վաճառել ազգաբնակութեան վրայ ռաֆինադ շաքար և շաքարաւազ նոյն իսկ բիսկ անխլոյ։

Այժմ շուկայում դժուար է շաքար գտնել և որի գները օրըստօրէ բարձրանում են։ Այսպէս՝ մեծ քանակութեամբ վաճառողների մօտ գները հասնում են մինչև 1,200 ռուբլի փութը, իսկ շաքարաւազը մինչև 800 ռուբլի։ Մանր վաճառւում է ռաֆինադի ֆունտը 35 ռ., իսկ շաքարաւազը 25 ռուբլի։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ
Հրատարակիչ՝ Հայ Ժողովրդական Կուսակցութիւն

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

„ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆ"-Ի
գրասենեակում վաճառւում է նրա հրատարակութեամբ լոյս տեսած
ԳԷՈՐԳ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
ЗЕМСТВО
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ և ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ
ԳԻՐՔԸ
Գինը 50 կոպեկ։
Դիմել գրասենեակ՝ Головинскій пр. № 41. 0—30

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ
ՌՈՒՍԵՐԷՆ ՈՒ ՀԱՇՈՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
Հայերի մէջ առևտրական կրթութիւն տարածող Կովկասեան ընկերութեան։
Նիկոլայեւսկի № 36։
0—61 Տեսուչ՝ Գ. Կ. Տէր-Դաւիթեան

Տպարան «Մամուլ»—կապալ. Մ. Էփրիկեան և Ց. Մալխեան. Լորիս-Մելիքեան փող., № 22.